

LICENCOVÁNÍ SOFTWARE A DATOVÝCH SAD

Autor: Michaela Daňková
dankovam@vutbr.cz
+420 54114 4228

18.10.2023

OBSAH PŘEDNÁŠKY

- Základní pojmy
- Právní ochrana software
- Zaměstnanecké dílo
- Databáze a datové sady
- Licencování software
- Licencování datových sad

ZÁKLADNÍ POJMY

Počítačový program

- Uspořádaný seznam příkazů, které upravují chování počítače určitým způsobem či jako vyjádření určitého algoritmu

Software

- Počítačový program a také další součásti PC, které nejsou HW, knihovny a data

Zdrojový kód

- Člověkem vytvořený a člověku srozumitelný text psaný v některém z programovacích jazyků

Strojový kód

- Není srozumitelný člověku, lze jej spustit na PC

Knihovna

- Sada funkcí, jež mohou být využívány různými programy, statické linkování, dynamické linkování

POHLED PRÁVA

- České právo definici počítačového programu **nezná**
- Směrnice 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů
 - programy v jakékoliv formě, včetně těch, které jsou součástí technického vybavení (hardware). Tento výraz zahrnuje rovněž přípravné koncepční práce vedoucí k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto prací v pozdější etapě umožní vytvoření počítačového programu.
- Považován za **autorské dílo**, chráněno jako **dílo literární** (§ 65/1 AZ)
 - Počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární, nevyplývá-li z tohoto zákona jinak.

PRÁVNÍ OCHRANA SW

- Autorskoprávní
 - Nekalosoutěžní
 - Obchodní tajemství
 - Ochranné známky (logo, název)
 - Samotný SW nelze chránit průmyslově-právně
 - VÝJIMKA: vynálezy realizované počítačovým programem => mají technický efekt
- X** v USA lze patentovat i SW

AUTORSKÉ PRÁVO

- Úprava obsažena v **autorském zákoně** (zák. č. **121/2000 Sb.**)
- **Neformální** vznik ochrany
- Autorská práva se dělí na **osobností** a **majetková**
- Autor se svých práv **nemůže vzdát**, jsou **nepřevoditelná**
- Autorské právo je **teritoriálně omezeno**, v každé zemi se řídí národními předpisy. V EU harmonizováno.
- Cizinci jsou chráněni na základě principu **národního zacházení**, tj. je jim přiznána totožná ochrana jako národním autorům
- Vedle autorského práva existují **práva související s právem autorským** a **právo pořizovatele k jím pořízené databázi** (sui generis)

AUTORSKÉ DÍLO

§ 2 AZ

- Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je **jedinečným PŮVODNÍM výsledkem tvůrčí činnosti** autora a je vyjádřeno **v jakékoli objektivně vnímatelné podobě** včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.
- Objektivně vnímatelné forma => **zdrojový kód**
- Autorské právo se vztahuje na dílo dokončené, jeho fáze a části
- Dílo může vzniknout také zpracováním jiného díla

CO NENÍ AUTORSKÉ DÍLO?

Dílo není:

- Námět díla, denní zpráva, myšlenka, postup, recept, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf apod.

$$(x + a)^n = \sum_{k=0}^n \binom{n}{k} x^k a^{n-k}$$

Výjimky z ochrany ve veřejném zájmu

- úřední dílo (např. zákony, soudní rozhodnutí, katastrální mapa, obecní kronika), výtvořky tradiční lidové kultury

AUTOR

§ 5 AZ a dále

- Fyzická osoba, která dílo vytvořila = **programátor**
- Zákonná domněnka autorství
- Díla anonymní a pseudonymní
- Spoluautoři – práva náleží společně a nerozdílně, o nakládání s dílem rozhodují jednomyslně

VZNIK AUTORSKÉHO PRÁVA

- **Okamžikem**, kdy je dílo vyjádřeno v **jakékoliv objektivně vnímatelné podobě** – není potřeba žádná registrace
- Zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká autorovo právo k dílu
- Nabytím vlastnického či obdobného práva k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, **nenabude se tím oprávnění dílo užít**

OSOBNOSTNÍ AUTORSKÁ PRÁVA

- Zanikají **smrtí** autora
- Právo rozhodnout o zveřejnění díla
- Právo na uvedení autorství
- Právo na nedotknutelnost díla
 - změny nebo zásah do díla jen se souhlasem autora
 - užití jen způsobem nesnižujícím hodnotu díla
- Postmortální ochrana
 - nikdo se nesmí prohlásit za autora
 - řádně citovat autorství
 - užití jen způsobem nesnižujícím hodnotu díla
 - osoby blízké a kolektivní správce

MAJETKOVÁ AUTORSKÁ PRÁVA

- Zanikají **70 let po smrti autora**
- Jsou předmětem dědictví
- Řadí se sem:
 - Právo dílo užít
 - Právo na rozmnožování
 - Právo na rozšiřování
 - Právo na pronájem
 - Právo na půjčování
 - Právo na vystavování
 - Právo na sdělování díla veřejnosti
 - Jiná majetková práva

SW JAKO ZAMĚSTNANECKÉ DÍLO

- Podmínky pro vznik zaměstnaneckého díla
 - **Existence pracovněprávního vztahu**, služebního vztahu či funkčního vztahu
 - Vytvoření SW **při plnění pracovních úkolů** zaměstnance
- **Majetková práva vykonává zaměstnavatel**
- Osobnostní práva patří zaměstnanci, ale **má se za to**, že udělil souhlas ke **zveřejnění, úpravám, zpracování díla, spojení** s jiným dílem, **dokončení** díla, uvádění díla pod jménem zaměstnavatele apod.
- Nárok na **přiměřenou dodatečnou odměnu**, pokud je plat v nepoměru se zisky zaměstnavatele

ZAMĚŠTANANECKÁ DÍLA NA VUT

- Na VUT jsou zaměstnanecká díla ve **správě F/S**
- Oprávněnou osobou jednat (uzavírat **licence**, rozhodnout o zveřejnění díla jako „**open source**“) je **děkan/ředitel**
 - **VÝJIMKA:** díla určená pro publikaci v odborných časopisech, díla určena pro publikaci ve sbornících z konferencí (sám autor)
- Autor je povinen ohlásit vznik zaměstnaneckého díla svému nadřízenému
- Vedoucí zaměstnanci jsou povinni sledovat vznik zaměstnaneckých děl na jimi řízených pracovištích a dbát, aby byla vůči nim řádně vykonávána majetková práva

ŠKOLNÍ DÍLO

- Dílo vytvořené studentem **ke splnění svých studijních povinností** vyplývajících z jeho právního vztahu ke vzdělávacímu zařízení
- Práva **náleží studentovi**
- Vzdělávací zařízení má za obvyklých podmínek **právo na uzavření licenční smlouvy** o užití školního díla
- Autor může své dílo užít či poskytnout jinému licenci, pokud to není v rozporu s oprávněnými zájmy vzdělávacího zařízení
- Vzdělávací zařízení může požadovat, aby mu autor z výtěžku uhradil náklady na vznik školního díla

SPECIFIKA SOFTWARE JAKO AUTORSKÉHO DÍLA

- **Není vyžadována jedinečnost** (§ 2/2)
- **Specifická úprava omezení autorských práv** (§ 66)
- **Není dovoleno volné užití pro osobní potřebu** (§ 30/3)
- **Režim zaměstnaneckého díla i u díla na objednávku**, ale není nárok na dodatečnou odměnu (§ 58/6 a 7)
- **Vyloučení použití některých ustanovení o licenci dle OZ**

OCHRANA AUTORSKÉHO PRÁVA

- Autor se může domáhat:
 - Určení svého autorství
 - Zákazu ohrožování práva
 - Sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití
 - Odstranění následků zásahu (stažení, zničení rozmnoženin)
 - Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (omluva, peněžení)
 - Náhrada škody, vydání bezdůvodného obohacení

DATABÁZE

- Souhrn dat, které jsou způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým **vlastním duševním výtvořem** a jejichž součástí jsou **systematicky nebo metodicky uspořádány** a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem. Databáze je soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků.
- Pořizovatel databáze - fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba
- **Zvláštní práva pořizovatele databáze**
 - Bez ohledu na to, zda je databáze předmětem autorskoprávní ochrany
 - Trvají **15 let**
 - Právo na **vytěžování** a **zžitkování**

OBSAH ZVLÁŠTNÍCH PRÁV POŘIZOVATELE DATABÁZE

Právo na **vytěžování**

- trvalý nebo dočasný přepis celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli prostředky nebo jakýmkoli způsobem

Právo na **zužitkování**

- jakýkoli způsob zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájemem, spojením on-line nebo jinými způsoby přenosu

LICENCE K AUTORSKÉMU DÍLU

- Upraveno v **občanském zákoníku** (zák. č. 89/2012 Sb.)
- Licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli **oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví** (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.

LICENČNÍ SMLOUVA

- Forma licence
 - Písemná
 - Ústní
 - Konkludentní
- Nutné **přesné vymezení předmětu licence**, jinak hrozí neplatnost
- Stanovení účelu a způsobu užití
- Podmínky licence
 - **Výhradní x nevýhradní**
 - **Omezený x neomezený** rozsah
 - Omezení – územní, množstevní (např. počet kopií), časové, způsob užití (komerčně, nekomerčně)
 - Udělování **podlicencí**
 - Licenční **odměna**

ZPŮSOB UZAVŘENÍ LICENCE

- Může být samostatnou smlouvou nebo součástí jiné smlouvy
- Lze uzavřít distanční cestou, elektronickými prostředky
 - **Shrink-wrap** – otevřením obalu
 - **Click-wrap** – odkliknutím licenčních podmínek
 - **Browse-wrap** – návštěvou internetových stránek poskytovatele, kde se viditelně nachází znění licenčních podmínek a následné stažení SW
- Lze udělit i pro SW, který se teprve vyvíjí
- Výpovědní lhůta 1 rok u licence na dobu neurčitou

- **Veřejná licence**

- Uzavírána publikováním díla online společně s licenčními podmínkami

- **Svobodná licence**

- Poskytuje maximální rozsah práv, neomezuje nabyvatele licence
- Volnost spustit SW za jakýmkoliv účelem, volnost studovat SW, volnost redistribuovat kopie SW, volnost šíření odvozených SW
- Bezúplatná

- **Otevřená licence**

- Zdrojový kód je zpřístupněn

- **Proprietární licence**

- Zdrojový kód není zpřístupněn

VEŘEJNÉ LICENCE

- Zveřejněním díla pod veřejnou licencí dochází k učinění **neadresovaného návrhu na uzavření licenční smlouvy**
- Nabídka je nabyvatelem přijata **konkludentně** – faktickým chováním, není potřeba informovat poskytovatele
- Licence je neodvolatelná, bezúplatná a je ji možné dále šířit
- Podmínky užití díla jsou stanoveny konkrétní licencí
- Veřejné licence může být i v režimu proprietárních licencí

- **Creative Commons**
- **Open Data Commons** - databáze
- **Open source licence** – software

OPEN SOURCE LICENCE

- GNU General Public Licence (GPL)
- GNU Lesser General Public Licence (LGPL)
- MIT Licence
- BSD Licence
- Apache Licence
- Mozilla Public licence (MPL)
- Eclipse Public Licence (EPL)
- Common Development and Distribution Licence (CDDL)
- Mozilla Public licence (MPL) 2.0
- A další

LICENCE GNU GPL

- <https://www.gnu.org/licenses/gpl-3.0.en.html>
- Nejrozšířenější F/OSS licence
- Verze GNU GPL 2 a GNU GPL 3
- Uživatel je oprávněn SW za jakýmkoliv účelem spouštět, upravovat a distribuovat jej ve formě zdrojového i strojového kódu
- Odvozené dílo musí být sdíleno pod stejnou licenci (copyleft) => vysoce virální licence
- Verze 3 požaduje také licenci k případnému SW patentu

LICENCE GNU LGPL

- <https://www.gnu.org/licenses/lgpl-3.0.en.html>
- „Nižší“ verze GPL
- Méně virální licence
- Nejčastěji k licencování knihoven
- Dílo lze využít i v jiných kombinovaných dílech bez toho, aby výsledné dílo muselo být licencováno pod stejnou nebo obdobnou licenci
- Knihovna nesmí být součástí nového díla, pouze dynamicky odkazováno

LICENCE BSD a MIT

- <https://opensource.org/license/bsd-3-clause/>
- <https://opensource.org/license/mit/>
- Permisivní licence
- Nevyžaduje šíření odvozených děl pod stejnou ani obdobnou licenci
- Podmínky:
 - Další šíření **zdrojového** kódu musí zachovat výhradu autorského práva, tyto podmínky a vyloučení odpovědnosti
 - Další šíření **strojového** kódu musí zachovat výhradu autorského práva, podmínky a vyloučení odpovědnosti v dokumentaci či jiných poskytnutých materiálech

APACHE LICENCE

- <https://www.apache.org/licenses/LICENSE-2.0>
- Permisivní licence
- Nevyžaduje šíření odvozených děl pod stejnou licencí
- Vyloučení odpovědnosti a záruk, zachování autorství
- Licence také k SW patentu
- NOTICE – pokud je obsažen tento soubor, musí být obsažen i v odvozeném díle

MECHANISMUS VEŘEJNÉHO LICENCOVÁNÍ SW

- Licenční podmínky nebo odkaz na jejich znění na výrazném místě
 - Při instalaci programu
 - Při spuštění programu, pokud není potřeba instalace
- F/OSS licence – zpřístupnění zdrojového kódu
 - Ke stažení
 - Na fyzickém médiu
 - U každého takového souboru by měl být obsažena tzv. licenční hlavička – informace o autorovi, rok vytvoření (změny), odkaz na licenční podmínky

UŽÍVÁNÍ SW ŠÍŘENÉHO ZA PODMÍNEK NĚKTERÉ VEŘEJNÉ LICENCE

- Užívání SW k účelu, ke kterému slouží
 - Nutné seznámit se s licenčními podmínkami a případnými omezeními (např. pouze pro nekomerční účely)
- Užívání SW jako součást vlastního SW
 - Pozor na virální licence
 - V případě využívání více děl licencovaných pod různými licencemi může být problém s kompatibilitou

OPEN DATA COMMONS

- Speciálně vytvořené za účelem licencování databází a otevřených dat
- Principem vychází z Creative Commons
- Jsou tři varianty
- Bližší informace a podrobné licenční podmínky jsou dostupné na: <https://opendatacommons.org/>
- Dochází-li k udělení licence k SW, jehož součástí je i databáze, je nutné licenci udělit i k zužitkování a vytěžování databáze

ODC-BY

Umožňuje databázi **rozmnožovat, rozšiřovat, upravovat, přetvářet** a **užívat** k vytvoření **odvozeného obsahu**.

Pokud je databáze, její část nebo odvozená databáze podstatně využita k vytvoření **jiné databáze nebo souhrnné databáze**, je podmínkou, aby tato nová databáze nebo souhrnná databáze byla **zveřejněna společně s odkazem na licenční podmínky**, které zůstanou nedotčeny. V případě vytvoření jiného obsahu, než je nová databáze, stačí pokud je připojena informace, že byl obsah vytvořen na základě dané databáze (tj. uvést její název).

ODC-ODbL

Stejné podmínky jako ODC-BY

+

V případě vytvoření **nové odvozené databáze** na základě licencované databáze, je nutno tuto novou databázi sdílet **pod stejnou nebo ekvivalentní licenci**. Tato podmínka se nevztahuje na **souhrnné** databáze. Pokud dojde k redistribuování databáze nebo její upravené verze, tak je možno použít technologická omezení (např. DRM – Digital Rights Management) pouze, pokud bude redistribuována i databáze bez těchto omezení.

PDDL

Databáze je sdílána jako volné dílo = public domain – dílo, ke kterému se neváží žádná autorská práva

Dle českého právního řádu se autor svých práv **vzdát nemůže**, nutno tedy interpretovat jako poskytnutí **bezúplatné licence v maximálním možném rozsahu na libovolné užití díla** s předpokladem, že autor se svých práv nebude v budoucnu domáhat.

MECHANISMUS LICENCOVÁNÍ

Příklad:

This {DATA(BASE)-NAME} is made available under the Open Data Commons Attribution License:

<http://opendatacommons.org/licenses/by/1.0/>.

nebo

This {DATA(BASE)-NAME} is made available under the Open Database License: <http://opendatacommons.org/licenses/odbl/1.0/>. Any rights in individual contents of the database are licensed under the Database Contents License: <http://opendatacommons.org/licenses/dbcl/1.0/>.

ZDROJE A BLIŽŠÍ INFORMACE

- Jansa, L., Otevřel, P. **Softwarové právo**. Praktický průvodce právní problematikou v IT. Computer press, a.s.
- Myška, M., Kyncl, L., Polčák, R., Šavelka, J. **Veřejné licence v České republice**, verze 2.0. Dostupné online: https://is.muni.cz/repo/1203341/Myska_et_al._Verejne_licence_2.0_online.pdf
- Ball, A. (2014). „**How to License Research Data**“. DCC How-to Guides. Edinburgh: Digital Curation Centre. Dostupné online: [How to License Research Data \(dcc.ac.uk\)](http://www.dcc.ac.uk/resources/how-to-guides/how-to-license-research-data)
- Přehled open source licencí: <https://opensource.org/licenses/>
- GNU licence: <https://www.gnu.org/licenses/licenses.html>
- Open Data Commons: <https://opendatacommons.org/>

KONTAKT

Mgr. Michaela Daňková

Právní odbor VUT

Email: dankovam@vutbr.cz

Telefon: +420 541 144 228

Rektorát, Antonínská 548/1, místnost 3.14

Konzultace po předchozí domluvě.

**DĚKUJI
ZA POZORNOST**